

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas darbības attīstības koncepcija

Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu iekļaušanu vispārējās jurisdikcijas tiesu sastāvā var uzskatīt par tiesu reformas, kas tiek īstenota kopš 2015.gada 1.marta, noslēguma posmu. Tieslietu padome ar 2017.gada 27.novembra lēmumu Nr.69 "Par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrēšanu rajona (pilsētas) tiesās" atbalstīja zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrēšanu rajona (pilsētas) tiesās, neierobežojot zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu tiesības pilnā apjomā veikt vispārējās jurisdikcijas tiesas tiesneša pienākumus.

Viens no tiesu reformas galvenajiem mērķiem ir racionālāka tiesu darbinieku un tiesnešu resursu izmantošana, iespēja nepieciešamības gadījumā operatīvāk un efektīvāk izlīdzināt tiesnešu slodzi tiesas ietvaros, tādējādi nodrošinot tiesu varas pamatvērtību īstenošanu – neatkarīgas, pieejamas tiesas un efektīvs tiesas process iespējami īsākā termiņā.

Tiesu sistēmas un tiesu darbības svarīgākie uzdevumi

1. Tiesas darba organizācija

Viens no galvenajiem uzdevumiem tiesas priekšsēdētājam kopā vietnieku zemesgrāmatu jautājumos tuvākajā laika posmā pēc 2019.gada 1.jūnija ir tiesas darba organizācijas pārskatīšana, pilnveide, atsevišķu procesu optimizācija, lai zemesgrāmatu lietas un ar to izskatīšanu saistītie procesuālie jautājumi organiski tiktu iekļauti tiesas darba kārtībā, noteiktie pienākumi un atbildība būtu skaidri saprotama tiesas darbiniekiem, atbilstu labas pārvaldības principiem un veicinātu sabiedrības apmierinātību ar tiesas sniegtajiem pakalpojumiem. Tādā veidā tiks nodrošināta lietu, t.sk., zemesgrāmatu lietu, efektīva un kvalitatīva izskatīšana likumā noteiktos termiņos.

2. Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kapacitātes izmantošanu.

Beidzot pastāvēt zemesgrāmatu nodaļām kā rajona (pilsētas) tiesas struktūrvienībai, tiek paplašināta zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kompetence civillietu izskatīšanā, kas dod iespēju mazināt vispārējās jurisdikcijas tiesnešu noslodzi un lietu izskatīšanas termiņus, tādējādi nodrošinot arī tiesnešu specializāciju. Kopumā tiesas priekšsēdētājs varēs operatīvāk un elastīgāk izlīdzināt tiesnešu slodzi tiesas ietvaros, iekļaujot lietu sadales plānā tiesnešus ar specializāciju zemesgrāmatu lietās un nosakot viņu kompetenci civillietu izskatīšanā atbilstoši tiesas vajadzībām un tiesneša kvalifikācijai.

Jautājumi par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kapacitātes izmantošanu risināmi kopsakarā ar plānotajām izmaiņām normatīvajos aktos (Īres likums, Likums par dalītā īpašuma izbeigšanu), kas attiecīgi varētu būtiski palielināt to tiesnešu, kuru specializācija būs zemesgrāmatu lietu vešana, noslodzi. Tāpat jānorāda, ka kompetences paplašināšana citu lietu kategoriju izskatīšanā ir saistīta ar papildus darbu tiesas sastāvam, bet zemesgrāmatu nodaļu tiesnešiem šobrīd nav pilns tiesas sastāvs.

3. Personāla politikas jautājumi

Viens no tiesu sistēmas kvalitātes rādītājiem ir tiesas pieejamība. Integrējot zemesgrāmatu nodaļu tiesnešus vispārējās jurisdikcijas tiesas sastāvā, zemesgrāmatu nodaļa kā struktūrvienība tiks likvidēta, veidojot vienu rajona (pilsētas) tiesu. Līdz ar to papildus vērtība jāpievērš jautājumiem par procesu optimizāciju, darbinieku kompetenču un pienākumu pārskatīšanu un izvērtēšanu, lai tiesas darbinieki, neatkarīgi no to faktiskās atrašanās vietas, varētu profesionāli veikt savus tiešos darba pienākumus, apkalpojot klientus, pieņemot prasības pieteikumus, pieteikumus un nostiprinājuma lūgumus.

Jau ilgstoši tiek runāts par tiesnešu palīgu kompetences un atbildības jomas paplašināšanu. Tiesneša palīga tiesību, pienākumu un atbildības pārskatīšana radītu iespēju

kvalificētāko darbinieku karjeras izaugsmei līdz tiesneša amatam, tā palielinot darbinieku motivāciju turpmākam darbam tiesā, strādājot ar tiesu/zemesgrāmatu lietām. Turklāt tiesas darbinieku darba kvalitātes nodrošināšanai, zināšanu padziļinātai apguvei un personības kompetenču pilnveidošanai Latvijas tiesnešu mācību centrā ir jārod iespēja nodrošināt regulāras mācības. Diemžēl tiesu darbinieku amati (tiesneša palīgs, tiesu sēžu sekretārs u.c.) zemā atalgojuma dēļ un lielās noslodzes dēļ nav prestiži. Par to, ka darbiniekiem trūkst motivācijas, liecina augstā tiesas/zemesgrāmatu nodaļu darbinieku personāla mainība, kas negatīvi ietekmē tiesu/zemesgrāmatu nodaļu darba efektivitāti un kvalitāti. Līdz ar to jāizmanto efektīvas motivācijas metodes, nodrošinot darbinieku karjeras plānošanu un izaugsmes iespējas, piemēram, prioritātes piešķiršana tiesnešu palīgiem tiesneša karjeras veidošanā. Pastiprināta uzmanība pievēršama darbinieku atalgojuma jautājumiem.

4. Tiesas reputācijas jautājumi

Lai varētu uzticību tiesām, ir jāstiprina tiesu sistēmas komunikācija ar sabiedrību. Nepieciešams sniegt sabiedrībai lielāku skaidrojumu par tiesu pieņemtajiem lēmumiem un veidot izpratni par tiem, vienlaikus veicinot tiesnešu atbildību par katru pieņemto nolēmumu.

Nevainojamas reputācijas nodrošināšanā jāveicina tiesnešu un tiesu darbinieku ētikas principu izpratne. Ir jābudina tiesneši un tiesu darbinieki uz padziļinātām apmācībām komunikācijas un ētikas jautājumos, nodrošinot augstus klientu apkalpošanas standartus.

Tiesas procesu efektivitātes un nolēmumu augstākas kvalitātes nodrošināšanai nepieciešams strādāt pie tiesnešu/tiesu specializācijas jautājuma.

5. Personāla politikas jautājumi

Svarīgi rast risinājumu tiesneša amata kandidāta atlases un iecelšanas tiesneša amatā procesam, kurš, manuprāt, ir nepamatoti ilgs. Esošais atlases process nespēj nodrošināt pietiekami operatīvu vakanto tiesneša amata vietu aizpildīšanu, un stažēšanās prasība pirms kandidāta virzīšanas tiesneša amatam būtiski paildzina atlases procedūru. Joprojām tiesneša amata kandidāta atlases un iecelšanas tiesneša amatā vidējais ilgums ir mērāms vairākos mēnešos, kā rezultātā tiek būtiski traucēts tiesas efektīvs darbs, jo minēto laika posmu tiesa darbojas nepilnā sastāvā.

Tiesas priekšsēdētāja vietnieka galvenie uzdevumi.

1. Tiesas darba organizācija

Veiksmīgā zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijā un to kompetences paplašināšanā būtiska loma ir tiesas priekšsēdētāja vietniekam zemesgrāmatu jautājumos. Līdz ar to par galveno uzdevumu uzskatu atbalsta sniegšanu tiesas priekšsēdētājai tiesas darba organizācijā, nodrošinot ar zemesgrāmatu procesu saistīto administratīvo un organizatorisko jautājumu (nostiprinājuma lūgumu pieņemšana, iesniegumu izskatīšana, tiesnešu darba organizācija un lēmumu pieņemšana likumā noteiktajos termiņos) risināšanu.

2. Noslodzes izlīdzināšana un iespējamie risinājumi

Izvērtējot pašreizējo situāciju uzskatu, ka veiksmīga iekļaušanās vispārējās jurisdikcijas tiesas sastāvā iespējama, turpinot darbu pie jautājuma par noslodzes izlīdzināšanu un tiesas darbinieku veicamo darbu kapacitāti.

Tāpat ar zemesgrāmatu procesa un zemesgrāmatu nodaļu pilnīgu integrāciju tiesā jāaktualizē jautājumi par grozījumiem normatīvajos aktos:

- iespējamiem likumu grozījumiem par elektroniskām brīdinājumu kārtības lietām,

- turpmāku Zemesgrāmatu likuma pilnveidošanu, attīstot elektroniskās lietas, pilnveidojot institūciju sadarbību un šajā procesā pēc iespējas mazāk iesaistīt personas dokumentu fiziskā iegūšanā, pārsūtīšanā, utt.

Tomēr, paplašinot digitalizācijas iespējas tiesās, nedrīkst aizmirst, ka ne procesa efektivizācija, ne lēmumu pieņemšanas ātrums nedrīkst būt pretrunā ar Civilprocesa un Zemesgrāmatu likumā noteiktajiem principiem.

3. Zemesgrāmatu darbības principu un mērķu stiprināšana un saglabāšana

Būtiski ir novērtēt līdz šim paveikto darbu zemesgrāmatu sistēmas izveidošanā un attīstībā, jo nedrīkst aizmirst, ka nekustamais īpašums pilda nozīmīgu lomu saimnieciskās darbības un uzņēmējdarbības nodrošināšanā un attīstībā. Paplašinot zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kompetenci, jā saglabā tā iegūtā darba kvalitāte un sabiedrības uzticība, ko savā pastāvēšanas laikā ir pratušas iegūt zemesgrāmatu nodaļas, nodrošinot Satversmē noteiktās personu tiesības uz nekustamo īpašumu, kas izpaužas kā publiski ticams lietu tiesību nostiprinājums uz nekustamo īpašumu bezstrīdus procesā. Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata kā publiski ticams tiesību reģistrs pirmkārt nodrošina kreditoru tiesības un intereses, tāpēc šīs personu un kreditoru intereses nevar tikt aizskartas vai apdraudētas, nepārdomāti tās pakārtojot citām vajadzībām un interesēm.

Kā vēl viens no tiesu sistēmas kvalitātes rādītājiem, kas attiecināms arī uz tiesas pieejamību, ir tiesas nodevas apmērs. Saprotot, ka nodevu apmēram ir būtiska ietekme uz valsts budžetu, tomēr būtu risināms jautājums par valsts nodevu samazināšanu atsevišķos darījumos ar nekustamo īpašumu konkurētspējas un investīcijām labvēlīgākas vides nodrošināšanai.

Lai sasniegtu tiesu reformas sākotnējo mērķi: izlīdzināt tiesnešu noslodzi, zemesgrāmatu nodaļu tiesnešus integrējot vispārējās jurisdikcijas tiesās, turpmākajos gados kopā ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāju paredzams intensīvs darbs gan plānojot zemesgrāmatu nodaļas tiesnešu un darbinieku ātrāku, veiksmīgāku iekļaušanos šīs tiesas sastāvā, gan arī tiesnešu specializāciju un kompetenču paplašināšanu noteiktu kategoriju lietās.

Rīgā 2019.gada 2.aprīlī

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas
Zemesgrāmatu nodaļas priekšniece

Žanna Zujeva

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu